

การพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้แนวคิดและกระบวนการประชาคมโดยบูรณาการกับ
แนวคิดระบอบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

The Democratic Development By Using The Concepts
And Communal Process By Integrating The Concepts Of Deliberative
Democracy To Strengthen The Community.

พระมหาวิรุธ วิโรจน์

นายชนาธิป ศรีโท

อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มมร.วิทยาเขตอีสาน

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยโดยใช้แนวคิดและกระบวนการ
ประชาคมโดยบูรณาการกับแนวคิดระบอบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเพื่อเสริมสร้างความเข้ม
แข็งแก่ชุมชน ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดประชาคมและแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือทั้ง
สองอย่างนี้จักเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนเจ้าของประเทศ
เนื่องจากต่างฝ่ายต่างมีความเกื้อกูลต่อกัน ประชาชนเป็นเสียงสะท้อนปัญหา ภาครัฐเป็นผู้นำปัญหา
ไปวิเคราะห์และหาทางแก้ไขปัญหา โดยที่ภาครัฐมีอำนาจ กฎหมาย งบประมาณ บุคลากรภาครัฐ
เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหา ส่วนประชาชนผู้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบนั้นเป็นผู้ประเมินผลงาน
ของภาครัฐว่าคุ้มค่ากับทรัพยากรของประเทศที่เสียไปกับการทำงานของภาครัฐหรือไม่ ผลงานการ
แก้ไขปัญหาประเทศของภาครัฐเท่านั้น จะเป็นเครื่องพิสูจน์ต่อสายตาประชาชน

คำสำคัญ: ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ, กระบวนการประชาคม, ชุมชนเข้มแข็ง

Abstract

This article aims to study the development of the democratic process and
the international community by integrating the concepts of deliberative democracy
to strengthen the community. The study indicated that both of these, the interna-
tional community and the deliberative democracy, can not happen without the
cooperation between the government and the public ownership. Because of, each

partner are complementary to each other so people are reflected problems but the government led to analyze problems and find solutions. By the government has the legal, authority, budgets and government personnel as a troubleshooting tool while people are the criticism of the government as the beneficiary or the impact that “Is there the value of the resources which lost to the work of the government or not ? A success in solving the problems of the public sector is only a testament to the public eye.

Keywords: Communal Process, Deliberative democracy, Strengthen Community.

บทนำ

ในห้วงระยะเวลา 1 ทศวรรษที่ผ่านมา การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น มีองค์กรทางสังคมที่มีเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนและสังคมเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น องค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรวิชาชีพ และองค์กรสาธารณประโยชน์ต่างๆ โดยที่องค์กรที่เกิดขึ้นนี้ให้ความสนใจกับประเด็นสาธารณะและพยายามริเริ่มกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาสังคมทั้งในภาคเมือง และภาคชนบท โดยให้ความสนใจกับปัญหาสังคมที่สำคัญ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม แรงงาน ชุมชนแออัด เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ สิทธิมนุษยชน และปัญหาของคนจน ความเคลื่อนไหวขององค์กรอิสระนอกภาครัฐ ที่มุ่งสาธารณะประโยชน์ถูกเรียกรวมๆ ว่าเป็นขบวนการ ประชาสังคมไทย

ประชาสังคม เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มหรือองค์กรที่มีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมทางสังคม องค์กรและกิจกรรมเหล่านี้มีลักษณะสำคัญคือ เป็นอิสระ และ ไม่อยู่ภายใต้อาณัติของราชการ หรือ ใต้การบังคับบัญชาของอำนาจทางการเมืองที่เป็นทางการ (official political authority) คำว่า ประชาสังคม มีความหมายคล้ายกับ ชุมชน ในแง่การรวมตัวกันของบุคคลที่มีเป้าหมายร่วมกัน แต่อาจต่างกันในเรื่องที่ว่า คำว่า ประชาคม ให้ความสำคัญกับการเกิดขึ้นของพื้นที่ทางสังคมที่ปัจเจกบุคคลแสดงออก ซึ่งสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ต้องการมีบทบาทในการจัดการกับกิจการสาธารณะต่างๆ เช่น ประชาคมตำบล ประชาคมจังหวัด แต่ก็ไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะในชุมชนท้องถิ่น เช่น ประชาคมแผนฯ ประชาคมยุโรป เป็นการรวมตัวกันเพื่อความร่วมมือกันของประเทศในภาคพื้นยุโรป เป็นต้น

ประชาคม ประชาสังคม ชุมชน และองค์กรเอกชน จึงเป็นการสะท้อนที่สังคมไทยปรับจากระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) ซึ่งถือว่า สิทธิทางการเมืองของประชาชนแสดงออกผ่านตัวแทนหรือผู้แทนในระบบสภาเท่านั้น มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยตรง (direct democracy) ที่ประชาชนแสดงออกซึ่งสิทธิของการเป็นพลเมืองผ่าน

กิจกรรมทางสังคมที่ปัจเจกบุคคลสามารถเข้าร่วมโดยตรง โดยไม่ผ่านระบบหรือรูปแบบทางการเมืองที่เป็นทางการ ซึ่งเป็นหลักสำคัญของแนวคิดประชาสังคม ที่เน้นบทบาทภาคสังคมควบคู่ไปกับภาครัฐบาลและภาคธุรกิจในการพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540 – 2544) ให้ความหมาย การพัฒนาคน ว่ารวมหมายถึง การพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของคนให้สามารถมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นขีดความสามารถของชุมชน สังคม และของชาติในที่สุด โดยกำหนดแนวทางสำคัญ 2 ประการคือ

ประการแรก การพยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชน โดยใช้ระบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคม รวมทั้งการให้มีหลักประกันด้านเสรีภาพ ความเสมอภาค และการแก้ไขความขัดแย้งทางสังคมด้วยสันติวิธี

ประการที่สอง การปรับระบบการบริหารจัดการเพื่อให้มีการแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปรับกระบวนการและกลไกการบริหารจัดการงบประมาณ และบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ให้มีความคล่องตัว และสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดหลักการประสานภายใต้ระบบการจัดการพื้นที่กับภารกิจของหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแผนงานโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำหนดไว้ในแผน ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบติดตามประเมินผล โดยการจัดทำเครื่องชี้วัดความสำเร็จของแผนในหลายมิติหลายระดับ รวมทั้งจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลเป็นประจำทุกปี โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนในการติดตามผลการพัฒนาอย่างกว้างขวาง

แนวคิดและการศึกษาเกี่ยวกับประชาคม

ศ. น. พ. ประเวศ วะสี ให้แนวคิดเรื่อง ประชาคม ว่า เป็นการสร้างความเป็นชุมชน (Community building) ความเป็นชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารรวมกัน หรือมีการรวมกลุ่มกันจะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีเรื่องจิตใจเข้ามาด้วย มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง จะเป็นเรื่องใดก็ได้ เมื่อเราดูความเป็นชุมชนเกิดขึ้น เราจะเห็นภายในชุมชนสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น

1. เกิดความสุข เป็นความสุขของคนร่วมกัน จึงจะมีการ Share สิ่งต่างๆ ด้วยกัน
2. มีประสิทธิภาพที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งเรื่องนี้จำมีสูงมากเรียกว่า สูงอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทำอะไรสำเร็จได้ง่าย
3. มีการจัดการ เมื่อมีองค์กรขึ้น มีความรับผิดชอบ ก็ต้องมีการจัดการซึ่งเป็นการจัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะมีพลัง มีตนบอกว่า การจัดการทำสิ่งที่เป็นไปได้ เป็นไปได้

หัวใจของการพัฒนาแบบยั่งยืนอยู่ที่ Community Organization ซึ่งประกอบด้วย

1. Community Organization มีการรวมตัวเป็นชุมชน
2. Learning ต้องเป็น Active Learning ไม่เป็นแบบ Teaching
3. Knowledge คือ ตัวความรู้ ซึ่งจะต้องมีการเรียนรู้และทำให้ความรู้นั้นเป็นประโยชน์

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ให้แนวคิด ประชาสังคม ให้น่าสนใจว่า ประชาสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่รู้สึกตัวเองเป็นกลุ่มเดียวกัน ในการที่จะมีประชาสังคมได้นั้นจะต้องประกอบด้วย

1. จะต้องสามารถ Identify ร่วมกันว่าเป็นพวกเดียวกัน
2. มีความสัมพันธ์โดยไม่รู้จักรักกัน อาศัยอยู่บนพื้นฐานสิทธิ ต้องยอมรับสิทธิบางอย่างของกันและกัน

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ ให้แนวคิดประชาสังคม ว่า หมายถึง กลุ่มองค์กรเป็นพลังนอกระบบรัฐ เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นมาโดยจะไม่หวังผลกำไรก็ตาม ต้องมีบทบาทร่วมกับรัฐในการที่จะจัดระเบียบ การปกครอง การพัฒนาจัดรูปสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน และมองว่า ประชาคม เป็นแนวคิดอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่องมือให้คนสร้างทักษะ ให้คนมาทำงานร่วมกัน มาเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ท้องถิ่นและจะต้องเกิดโดยอาศัยประเพณี และภูมิปัญญาที่เคยร่วมกันมา

David Mathews ได้รวบรวมประสบการณ์ในการพิจารณาเงื่อนไขต่างๆ ของการเป็นประชาคม หรือ การวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ประกอบด้วย

1. โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออาทรต่อการเป็นประชาคม
 - การรวมตัวเป็นกลุ่ม / องค์กร มีมากน้อยแค่ไหน
 - ขนาดของกลุ่มที่พบปะ
 - จำนวนสถานที่และโอกาสในการพบปะสังสรรค์เพื่อถกปัญหาของชุมชนในมากน้อยเพียงใด
 - ประเด็นพูดคุย / ถกปัญหาของชุมชน
 - ระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในชุมชน
 - เครื่องมือสื่อสาร
2. กระบวนการเฉพาะบางอย่าง
 - กระบวนการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหา โดยการรวมกลุ่มเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของคนมากน้อยเพียงใด บทบาทผู้นำในการตัดสินใจเป็นอย่างไร
3. ผู้นำ
 - จำนวนผู้นำ กระจายตัวในตำบล / พื้นที่
 - บทบาทของผู้นำสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนเช่น เปิดโอกาสให้คนแสดงความคิดเห็นริเริ่มการสร้าง Active Participation การสร้างเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน
 - คุณสมบัติเช่น การติดตามสถานการณ์ปัญหา การเปิดกว้างในการเรียนรู้ ไม่แบ่งฝ่าย

มองไกล มองกว้าง

4. กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

- เป็นการประเมินว่าในชุมชนมีระบบความคิดต่างๆ เหล่านี้ มากน้อยเพียงใด
- การให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมพอกับผลงาน
- การดึงให้ให้มาร่วมกระบวนการคิดและตัดสินใจให้มากที่สุด
- การเน้นศักยภาพของสมาชิกที่มาร่วมกันว่าเป็นต้นทุนของชุมชน (มากกว่ามองว่าเป็น

คนมาร่วมว่าเป็นปัญหาของชุมชน)

- ความคิดเกี่ยวกับ อำนาจ หรือ พลัง ในการเปลี่ยนแปลง (เน้นพลังของกลุ่มในการแก้ปัญหาของตนเองมากกว่าฝากความหวังไว้ที่ผู้มี อำนาจ หรือไม่)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่างๆ ในชุมชน

- การพึ่งพาหน่วยราชการของรัฐมากน้อยเพียงไร กับหน่วยงานไหน
- ความร่วมมือ สนับสนุนความใกล้ชิดกันของโรงเรียนและวัดในชุมชน

6. ความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชนชุมชนเดียวกัน และมองหาทางออกของความร่วมมือในชุมชน

เป็นการประเมินว่าในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันเป็นชุมชนหรือไม่ เพียงใด โดยอาจดูจาก

- ประวัติศาสตร์ / คำบอกเล่าของชาวบ้านเกี่ยวกับความช่วยเหลือกันและกันในการแก้ปัญหาชุมชน

- การทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายร่วมกัน
- ความพยายามในการดึงเอาคนที่ยังไม่เข้ามาร่วมงานพัฒนาชุมชนให้เข้ามาร่วม

สรุปแนวคิดที่หลากหลายของนักวิชาการเกี่ยวกับประชาคมได้ว่า ประชาคม มีรากฐานความเป็นมาที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม มีความสลับซับซ้อนและละเอียดอ่อนเพราะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของคนในชุมชน โดยเฉพาะจิตสำนึกของความเป็นชุมชน ที่เป็นพื้นฐานสำคัญอันจะนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อชุมชนในฐานะ พลเมืองอย่างเต็มรูปแบบมิใช่ในฐานะราษฎร

ความสำคัญของประชาคมระดับชุมชน

การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งให้ประชาชนทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเสริมสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ ก่อให้เกิดความยินดี อยู่ดี และอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่าและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในกระบวนการดังกล่าวจะต้องใช้ความร่วมมือหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกส่วน

ประชาคมชุมชน เป็นกระบวนการที่จะต้องริเริ่มและอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ซึ่งกระบวนการประชาคมชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จากการศึกษา

เรื่องประชาคมพบว่า ประชาคมก่อให้เกิดบทเรียนที่สำคัญคือ

1. เกิดกระบวนการพัฒนาศักยภาพคน โดยมีการประสานผู้นำต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมมือกันทำงานเพื่อสุขภาพดีของคนในชุมชนเป็นพหุภาคี ช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งและผู้แทนของหมู่บ้าน ตำบลเป็นกลไกประสานงาน

2. เรียนรู้ร่วมกันและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การเรียนรู้ร่วมกันเกิดจากการได้สนทนาปัญหาต่างๆที่ตนสนใจ จากเวทีการประชุมกลุ่มย่อยนำมาสู่การส่งเสริมการวางแผนแบบมีส่วนร่วม โดยทุกคนเข้ามาร่วมกันออกความคิดเห็น คัดเลือกกิจกรรมที่จะดำเนินก่อนหลัง ดูทรัพยากรที่มีอยู่ จนเกิดการแบ่งงานกันทำและประสานความร่วมมือกับผู้อื่น รวมทั้งพิจารณาความสำเร็จเพื่อปรับปรุง

3. ไม่เพียงแต่ผู้นำที่มีบทบาท แต่ผู้รู้ ผู้ประสบปัญหา คนด้อยโอกาสต่างมีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหาความต้องการ และร่วมในการพัฒนา ก่อเกิดการกระจายผลประโยชน์และการพัฒนาสุขภาพอย่างเป็นธรรมพร้อมกับการสร้างหลักประกันด้านสุขภาพที่ดีและครอบคลุมทุกคน

4. ผู้เข้าร่วมรู้สึกถึงมีศักดิ์ศรีที่ได้แสดงความเสียสละเพื่อส่วนรวม ได้มีบทบาทที่สำคัญในกิจกรรมของหมู่บ้าน ตำบล ได้ร่วมทำงานกับผู้อื่น เรียนรู้บรรทัดฐานของสังคมที่ตนเองอยู่ เกิดการถ่ายทอดแก่บุตรหลาน เยาวชน เกิดบทบาทที่เท่าเทียมกันของชายและหญิง การทำงานร่วมกันอย่างเสียสละเช่นนี้ทำให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและมีการจัดการเรื่องต่างๆ ด้วยความสมานฉันท์

5. องค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้แทนหมู่บ้านหรือผู้แทนประชาคม เข้าใจบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุน การประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนา หมู่บ้าน และชุมชนของตนเอง

1. หลักการสำคัญในกระบวนการพัฒนาประชาคม

หลักสำคัญในกระบวนการพัฒนาประชาคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1.1 ยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีวิธีการดังนี้

- สร้างพลังให้ชุมชนท้องถิ่น
- มีฐานอยู่บนภูมิปัญญาท้องถิ่นและธรรมเนียมการปฏิบัติดั้งเดิมผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่
- ตอบสนองความต้องการและเรื่องที่สำคัญของชุมชนและท้องถิ่น
- ยอมรับศักยภาพของคนทุกคน
- ใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดเหลือเฟือไว้ให้ลูกหลาน
- ลดการพึ่งพาผู้อื่น โดยพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด

1.2 ยกเครื่องการบริหารงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องสามารถแสดงคุณลักษณะพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประชาคม

- ลดความเป็นทางการ
- ส่งเสริมให้บุคลากรจากหมู่บ้าน ชุมชน เข้าร่วมในการให้บริการท้องถิ่นมากขึ้น
- ความสามารถในการประสานความร่วมมือกับกลุ่มต่างๆเพื่อให้เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาของชุมชนรวมทั้งมีการส่งเสริมให้ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เข้าร่วมดำเนินกิจกรรม

- ยึดหลักความรับผิดชอบต่อสาธารณะชนและเปิดเผยต่อชุมชน
- ความสามารถของท้องถิ่นในการเชื่อมต่อกับโลกภายนอกอย่างเหมาะสม
- มีความเป็นนักบริหารมืออาชีพ

2. สร้างองค์กรประชาคมความสำเร็จของการพัฒนาประชาคมจากประสบการณ์ชี้ชัดให้เห็นว่า องค์กรประสานงานโดยเฉพาะองค์กรอาสาสมัครที่มีความสนใจในปัญหาและกิจกรรมต่างๆ มีความสามารถชักชวนให้ประชาชนและกลุ่มต่างๆ ในชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรม องค์กรเหล่านี้ถือเป็นองค์กรที่สำคัญในการประสานความร่วมมือในลักษณะประชาคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างองค์กรประชาคม โดยอาจจะมีการตั้งคณะทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านต่างๆ หรือองค์กรที่มีความสนใจประเด็นปัญหาและพัฒนาการทำหน้าที่เป็นองค์กรประสานงานก็ได้

3. พึ่งพาประสานประชาคมจะบรรลุความสำเร็จไม่ได้หากปราศจากความร่วมมือทั้งใน รูปเครือข่ายแนวราบคือ ความร่วมมือระหว่างองค์กรประชาชน หน่วยงานต่างๆในระดับหมู่บ้าน ตำบล และความร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายแนวตั้งคือ การประสานงานกับรัฐบาลในระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และระดับชาติ

4. ส่งเสริมการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นเครื่องมือยืนยันว่า ความร่วมมือได้นำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน การวางแผนปฏิบัติ ระดมทรัพยากรร่วมกัน และสรุปบทเรียนร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติของกระบวนการประชาคม

1.3 ระดับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความสำเร็จของการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 7 ระดับดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมโดยมีผู้กำกับอยู่เบื้องหลัง (Manipulation) หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนไม่มีอิสระภาพเพราะไม่ได้ใช้ความคิดเห็นของตนเองอย่างแท้จริง แต่มีผู้กำหนดบทบาท จุดมุ่งหมาย ตลอดจนวิธีการดำเนินการ คนในท้องถิ่นเพียงดำเนินการตามที่มีบทบาทกำหนดไว้

2. ระดับการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ (Consultation) หมายถึง การที่คนในท้องถิ่นถูกเชิญเข้าร่วมประชุมเพื่อขอความคิดเห็นโดยการกำหนดจุดมุ่งหมายและประเด็นตลอดจนมีการกำหนดข้อสรุปไว้ล่วงหน้า ประชาชนเพียงแต่ทำหน้าที่ให้การรับรองตามความประสงค์ของ

ผู้ดำเนินการเท่านั้น

3. ระดับการมีส่วนร่วมเพื่อรับรอง (Consensus Building) หมายถึง การที่ประชาชนถูกเชิญให้เข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นป้องกันสิ่งที่ผู้จัดประชุมได้มีข้อสรุปไว้แล้ว ซึ่งอาจจะเป็นข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริงก็ได้ หรือเป็นข้อสรุปที่แฝงผลประโยชน์ของผู้จัดการประชุมก็ได้

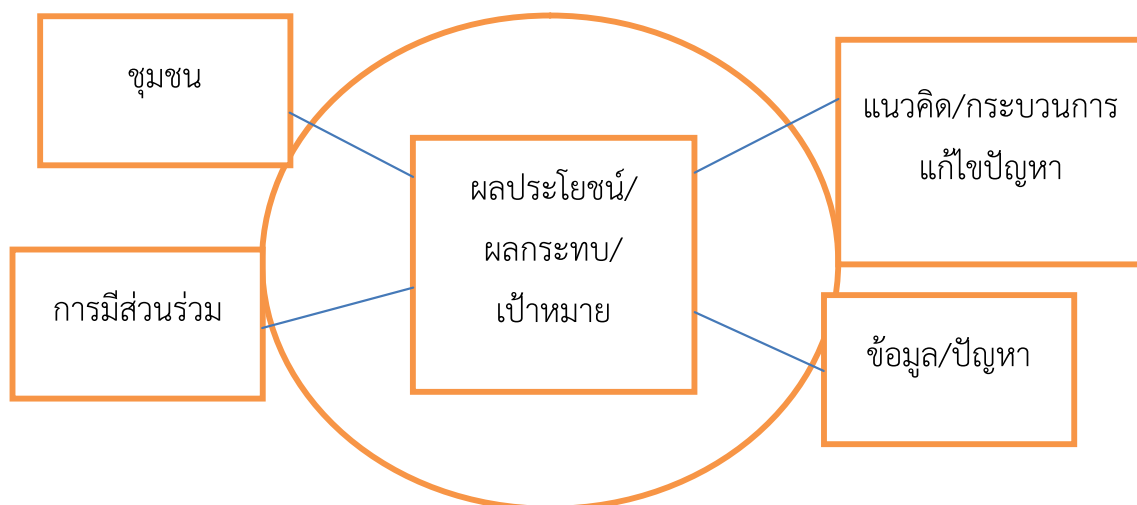
4. ระดับการมีส่วนร่วมเพื่อการตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ จึงเป็นการมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญต่อความเห็นและความต้องการของประชาชน

5. ระดับการมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจ (Risk Sharing) เป็นการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง รวมถึงมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการตัดสินใจนั้นด้วย การมีส่วนร่วมในระดับนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้เกียรติและเชื่อมั่นในความคิดเห็นของประชาชนเป็นอย่างมาก

6. ระดับการมีส่วนร่วมแบบคนที่เท่าเทียมกัน (Partnerships) หมายถึงการมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีสิทธิในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ เป็นการเคารพในภูมิปัญญาตลอดจนวัฒนธรรมของประชาชน โดยถือความคิดและวิถีชีวิตของประชาชนมีได้มีคุณค่าไม่น้อยไปกว่าความคิดและวิถีชีวิตของใคร

7. ระดับการมีส่วนร่วมที่ประชาชนพึ่งพาตนเอง (Self Reliance) หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาด้วยตนเองของประชาชนอย่างเต็มที่ ความหวังอันสูงสุดก็คือ การช่วยให้คนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในระดับสุดท้ายคือ ระดับการมีส่วนร่วมที่ประชาชนพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะเป็นหลักประกันว่าคนในท้องถิ่นจะสามารถพึ่งตนเองในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

สรุปแนวคิดประชาคมดังที่กล่าวข้างต้นได้ว่า ประชาสังคมเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองของชุมชนโดยอาศัยแนวคิด ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของชุมชนเพื่อรับผลประโยชน์และผลกระทบร่วมกันในการพัฒนาชุมชนให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน ตามกรอบแนวคิดดังนี้

กรอบแนวคิดประชาคม พัฒนาโดยชนาธิป ศรีโท

แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

คำว่า deliberative democracy มีนักวิชาการใช้คำในภาษาไทยแปลไว้หลากหลายคำเช่น ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือ ประชาธิปไตยที่ใช้พิจารณาญาณ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ไตร่ตรองร่วมกัน ประชาธิปไตยพลเมือง ประชาธิปไตยแบบถกแถลง และสนทนาปรึกษาหารือ ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นทำความเข้าใจแนวคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับพัฒนาประชาธิปไตยระชุมชน

1. ความหมาย

ความหมายของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายคน ซึ่งมีความแตกต่างกันดังนี้

Gutmann, Amy, and Dennis Thompson กล่าวว่า ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ เป็นรูปแบบของการปกครองที่เปิดกว้างให้ประชาชนผู้มีสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันสามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินใจในเชิงนโยบายร่วมกับตัวแทนผู้ใช้อำนาจอรัฐ โดยทั้งสองฝ่ายต่างแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันด้วยเหตุผล ที่ทุกฝ่ายยอมรับและประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เหมาะสมให้มากที่สุดสำหรับสังคมในสถานการณ์ปัจจุบันและไม่ปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในอนาคต

Frank Fischer ได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ เป็นการสร้างกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะ อันได้แก่ การปรึกษาหารือที่อาศัยการให้เหตุผล ประชาชนต้องเตรียมความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเอง เพราะจำนนต่อเหตุและผล ซึ่งเหตุและผลดังกล่าวอาจขัดแย้งกับแนวทาง ความคิดที่ตนเองอยากเห็นหรือขัดกับผลประโยชน์ของตนก็ตาม การปรึกษาหารือ

ทางการเมืองจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนเข้ามาร่วมเข้ามาโดยมีสถานะภาพที่เท่าเทียมกัน มีการอภิปรายถกเถียงกันด้วยเหตุผลและพร้อมจะร่วมมือกับผลของการอภิปรายถกเถียงดังกล่าว และถือว่าผู้อื่นเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เนื่องจากเหตุผลมีหลากหลาย ที่มาจากมุมมองต่างๆ กัน การจะยอมรับว่า เหตุผลใดควรยอมรับ

Nancy Roberts ได้อธิบายในเชิงทางปฏิบัติที่น่าสนใจว่า กระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะสาธารณะ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะและความเป็นไปได้ต่างๆ ในการแก้ปัญหาต่างๆ การปรึกษาหารือเป็นการสร้างเวทีที่ประชาชนจะมีโอกาสได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การพิจารณาในวงกว้างขวางของภาคประชาชน ว่าปัญหาที่มีอยู่จะถูกตีความอย่างไร ควรจะทำความเข้าใจได้อย่างไร และมีทางออกอะไรบ้าง และใครควรมีบทบาทในการแก้ปัญหาดังกล่าว

2. คุณลักษณะ

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือมีคุณลักษณะ 4 ประการที่สำคัญ ได้แก่

ก. ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเป็นกระบวนการการตกลงร่วมกันด้วยเหตุผล (reason-giving requirement) ระหว่างพลเมืองและตัวแทนผู้ใช้อำนาจอรัฐ โดยเหตุผลที่ทั้งสองฝ่ายแสดงต่อกันนั้นมิได้เป็นไปเพื่อมุ่งรักษาผลประโยชน์ของตนเองหรือมุ่งหักล้างเหตุผลของฝ่ายตรงข้าม แต่เป็นเหตุผลที่ใช้ ภายใต้ค่านิยมที่ยอมรับและเคารพในหลักการเรื่องเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของบุคคล และมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อแสวงหาความร่วมมือระหว่างกันในท้ายที่สุด

ข. เหตุผลที่ใช้ในกระบวนการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือจะต้องเป็นเหตุผลที่พลเมืองทุกคนสามารถเข้าถึงได้ (accessible) หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นเหตุผลที่เป็นสาธารณะ และเป็นสาธารณะในอย่างน้อย 2 ความหมาย (1) ในความหมายว่ากระบวนการปรึกษาหารือโดยตัวของมันเองจะต้องเป็นกระบวนการที่กระทำอย่างเปิดเผยในพื้นที่สาธารณะมิใช่ในพื้นที่ส่วนตัว และ (2) เหตุผลที่ใช้ในกระบวนการปรึกษาหารือจะต้องเป็นเรื่องที่สังคมมีความห่วงใยและคนทั่วไปสามารถเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ นั่นหมายความว่า ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือจะไม่สามารถเริ่มต้นกระบวนการใดๆ ได้เลยหากสาธารณชนยังไม่มี ความเข้าใจอย่างชัดเจนในเนื้อหาของเหตุผลหรือประเด็นที่สังคมหยิบยกขึ้นมาถกเถียงกัน

ค. ผลผลิตที่การจัดกระบวนการตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือมุ่งหมายคือการตัดสินใจที่เป็นข้อผูกมัด (binding) ให้เกิดการปฏิบัติตาม อย่างน้อยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในความหมายนี้ ผู้เข้าร่วมกระบวนการปรึกษาหารือจึงมิได้เข้าสู่กระบวนการเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ส่วนตัว

ง. กระบวนการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต (dynamic) คือเป็นกระบวนการที่ไม่ยึดติดตายตัวกับข้อสรุปหรือการตัดสินใจอันเป็นผลจากกระบวนการ

ปรึกษาหารือครั้งหนึ่งครั้งใดจนไม่อาจยอมรับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงใดๆ เลย การเปิดกว้างให้มีกระบวนการสานเสวนาอย่างต่อเนื่องเพื่อรับฟังความคิดเห็นใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ ข้อท้วงติงหรือข้อเสนอแนะถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของแนวคิดในอันที่จะทำให้กระบวนการปรึกษาหารือนำไปสู่ข้อตกลงที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ใช้ในกระบวนการปรึกษาหารือ

รูปแบบการสร้างกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะที่ใช้อยู่เป็นประจำในต่างประเทศ มีอยู่ 4 รูปแบบ คือ citizens' juries, planning cells, on-line internet และ deliberative dialogue แต่ละรูปแบบอาจแตกต่างกันที่วิธีการคัดเลือกคนเข้ามาร่วม จำนวนคนเข้ามาร่วม รูปแบบความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับ จำนวนการจัด โดยมีรายละเอียดแต่ละรูปแบบดังนี้

รูปแบบแรก citizens' juries เป็นเทคนิควิธีการที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกามาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 citizens juries ถูกพัฒนาขึ้นโดย Ned Crosby ที่พยายามนำวิธีการนี้ไปใช้อย่างแพร่หลาย ในระดับมลรัฐ เช่น การเกษตร น้ำ และนโยบายสวัสดิการ ในระดับชาติ เช่น นโยบายการปฏิรูประบบสาธารณสุขในระดับชาติ การจัดสรรงบประมาณของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ในรูปแบบนี้ จะมีการคัดเลือกผู้เข้ามาร่วมจำนวน 12-24 คน ที่จะมาพบหรือทำตัวเป็นคณะลูกขุน (juries) เป็นเวลาหลายวัน ในส่วนการพิจารณาแต่ละกรณีปัญหา จะมีหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น ผู้ที่ถูกคัดเลือกเป็นลูกขุน จะเป็นตัวแทนระดับย่อยของชุมชน (microcosm of the community) ได้แก่ จากหมู่บ้าน เมือง และประเทศ โดยเป็นตัวแทนของ อายุ เพศ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ในขณะเดียวกัน การจัดที่จะดึงดูดผู้กำหนดนโยบายหรือผู้มีอำนาจได้ควรต้องเป็นการจัดที่มีขนาดใหญ่พอควร แต่ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้เป็นระบบการปรึกษาหารือที่ดี (ซึ่งทำท่าเหมือนจะขัดแย้งกันเอง) เช่น อาจมีจำนวนลูกขุนมากถึง 24 คน (น้อยที่สุดคือ 6 คน ซึ่งนับเป็นขนาดกำลังพอดี) คณะลูกขุนนี้ จะนั่งฟังการให้การของพยานฝ่ายต่างๆ ที่มาให้การ เช่น หน่วยงานเจ้าของโครงการ ผู้ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการ ผู้เชี่ยวชาญที่มาให้แง่มุมทางเทคนิควิชาการ เป็นต้น

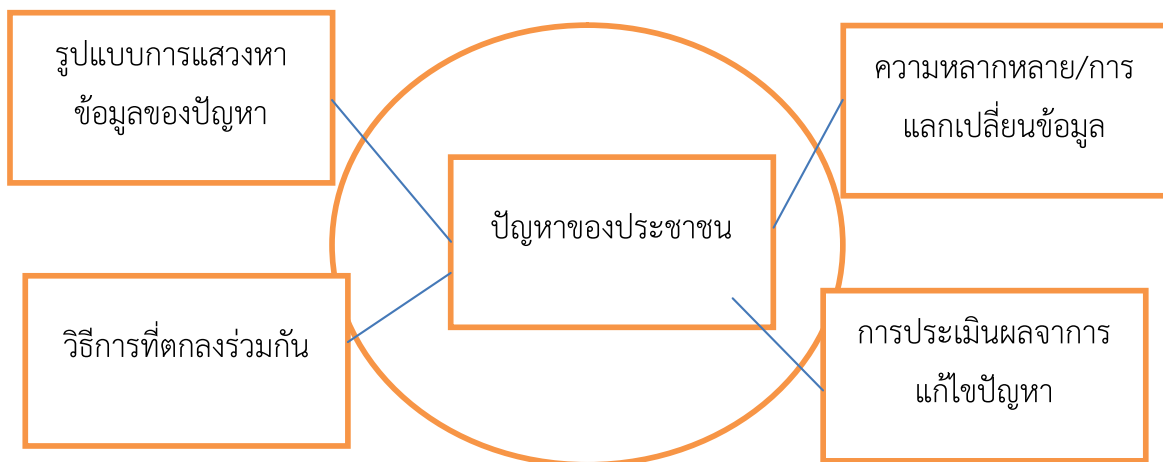
รูปแบบที่สอง planning cells มีลักษณะเป็นทางการมากกว่า เพราะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่สนับสนุน จะมีผู้เข้ามาร่วมจำนวน 25 คนโดยประมาณ โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ โดยใช้หลักวิชาการที่สุ่มเลือก (random selection) เพื่อมาร่วมกิจกรรมในการเสนอทางแก้ปัญหาเชิงนโยบายหรือวางแผน เป็นระยะเวลาประมาณ 4 วันถึง 7 วัน คณะผู้จัดจะแบ่งห้องวางแผน (planning cells) ออกเป็น 6-10 ห้อง เพื่อทำกิจกรรมในแต่ละวัน กิจกรรมจะมีประมาณ 16 กิจกรรม กิจกรรมเหล่านี้ แปลงมาจากประเด็นที่ต้องการถกเถียงกัน เช่น การจัดสรรงบประมาณ การป้องกันผู้บริโภค เป็นต้น

รูปแบบที่สาม การสนทนาทางอินเทอร์เน็ต (on-line dialogues) เป็นการเปิดช่องทางการสนทนาทางอินเทอร์เน็ต เทียบกับกระบวนการมีส่วนร่วมอื่นๆ การสนทนาแบบนี้ มีลักษณะไม่เป็น

ทางการ มีเวลามากพอที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้เข้าใจมุมมอง/ปัญหาของคนอื่นๆ ได้ นอกจากนั้นผู้เข้าร่วมสามารถเข้ามาได้ตามความสะดวก เมื่อไรก็ได้ สิ่งที่ดีก็คือ มีข้อมูลมากมายและหลากหลาย ทำให้ประชาชนที่เข้ามาสามารถเรียนรู้ได้ ทุกคนที่เข้าร่วมทั้งผู้กำหนดนโยบาย ตลอดจนประชาชนธรรมดา มีสถานะเท่าเทียมกัน และสามารถร่วมกระบวนการปรึกษาหารือกันโดยอิสระ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกันและกัน

รูปแบบสุดท้าย การประชาเสวนาหาทางออก (deliberative dialogue) เป็นการจัดเวทีสาธารณะเพื่อสนทนา แต่เป็นการสนทนาที่มีลักษณะพิเศษ ที่แตกต่างจากการโต้เถียง (debate) ที่เป็นการถกเถียงกัน แต่ละฝ่ายพยายามหาจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งและนำมาตอบโต้ซึ่งความได้เปรียบกันแต่การสนทนาที่เรียกว่า ประชาเสวนาหาทางออก (deliberative dialogue) มีความแตกต่างจากรูปแบบการสนทนาอื่นๆ ในรูปของ การเจรจาต่อรอง (negotiation), การระดมสมอง (brainstorming), การสร้างฉันทานุมัติ (consensus-building) เนื่องจาก ประชาเสวนาหาทางออก มีวัตถุประสงค์มิใช่เพื่อเป็นเวทีสาธารณะให้มาพูดจาโต้ตอบกัน (talking together) แต่เพื่อมาคิดร่วมกัน (thinking together) เพื่อตอบคำถามว่า “เราควรทำอะไรกับปัญหาในการแก้ปัญหานั้น เนื่องจากเป้าหมายของประสาเสวนาหาทางออก เป็นการมาคิดร่วมกัน ทำให้ต้องฟังอย่างตั้งใจว่าผู้อื่นที่มาร่วมวงสนทนานั้นมีความคิดอะไร เพื่อจะดูว่ามีอะไรใหม่ๆ ทั้งด้านความคิด ทั้งด้านมุมมอง เพื่อหาจุดที่จะเห็นร่วมกัน แนนอนอาจยังแก้ปัญหไม่ได้ แต่อย่างน้อยทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งเป็นเส้นทางสำคัญในการนำไปสู่แนวทางการร่วมกันแก้ปัญหต่อไป

สรุปแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือดังที่ได้กล่าวมานั้นว่า ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเป็นแนวทางหนึ่งของการแสวงหาทางออกจากปัญหาของประชาชนโดยใช้กระบวนการอันเป็นที่ยอมรับจากประชาชนให้มากที่สุดในการแก้ไขปัญหาดังภาพกรอบแนวคิดที่นำเสนอ ดังนี้

ภาพกรอบแนวคิดการแก้ปัญหของประชาชนตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องประชาคมและแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือผู้เขียนได้สาระสำคัญเพื่อนำไปสู่การพัฒนาพัฒนาประชาธิปไตยภาคประชาชนเข้มแข็งและยั่งยืนได้ดังนี้

1. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจการอันเป็นสาธารณะระดับต่าง ๆ คือตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงระดับภาค และประเทศ โดยมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม องค์กร สมาคม หรือกระทำผ่านองค์กรต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจและบริสุทธิ์ใจ มีความเป็นอิสระจากรัฐและทุนทั้งนี้ ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของประเทศ

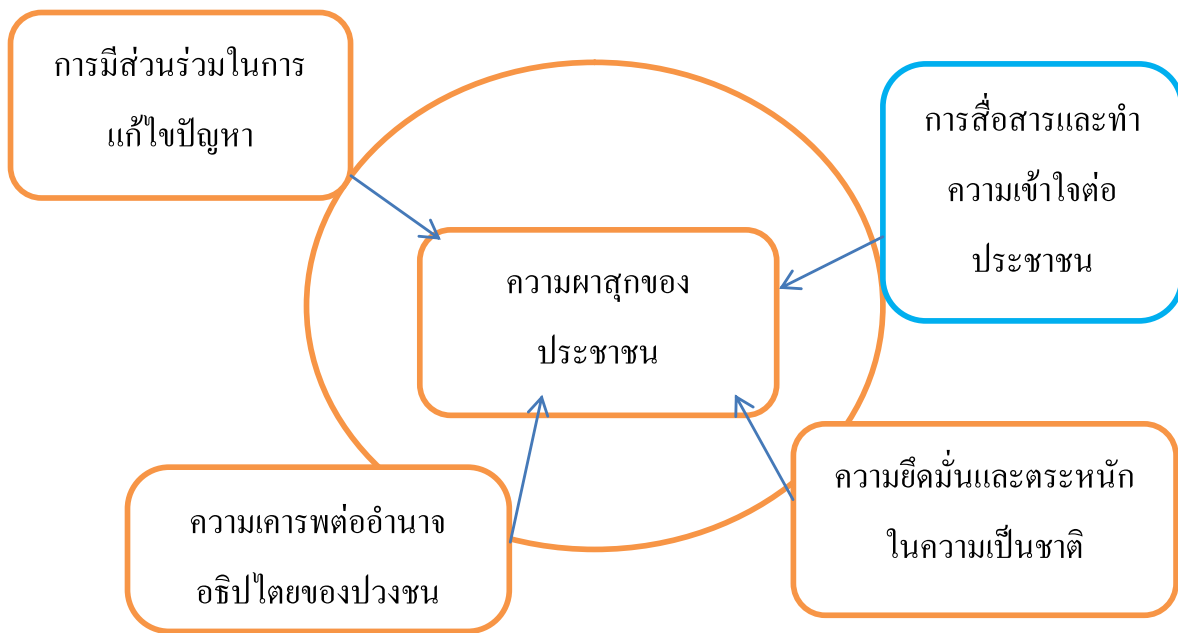
2. การกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศรัฐบาลควรทำประชาคมติหรือกำหนดแนวทางอันเป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนใหญ่ให้มากที่สุด หากมิเช่นนั้นอาจจะเผชิญปัญหาแบบเดิมอยู่เรื่อยไป เพราะไม่เป็นไปตามแนวทางที่ประชาชนยอมรับ เช่นปัญหาเรื่องที่ดิน ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม ปัญหาเรื่องเขตแดนระหว่างประเทศ และอื่นๆที่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ

3. ภาครัฐต้องสื่อสารและทำความเข้าใจกับประชาชนให้ได้ในการพัฒนาประเทศทุกด้านในทุกพื้นที่อย่างทั่วถึงเป็นธรรม เพื่อนำไปสู่ความผาสุกของประชาชน โดยประยุกต์ใช้กระบวนการประชาสังคม/ประชาคมและกระบวนการแก้ไขปัญหาตามแนวประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือโดยหาวิธีการให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และแสวงหาความร่วมมือจากสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังให้ความเชื่อมั่นในสถาบันการศึกษาเพราะสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่เคยสร้างความแบ่งแยกให้กับประชาชน

4. ภาครัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนยึดมั่นและตระหนักในความเป็นชาติของตนโดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลียดั้งแต่เด็กปฐมวัยเป็นต้นไปโดยมีการเรียนรู้ในแต่ละช่วงอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความรู้รักสามัคคีให้แก่คนในชาติอย่างเข้มแข็งรู้จักแยกแยะผลประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตัว ไม่ทำตนให้เป็นปัญหาของชนชนและประเทศชาติ

5. ภาครัฐต้องให้ความเคารพต่ออำนาจอธิปไตยอันเป็นของปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า การกระทำใดๆของภาครัฐจะละเมิดอำนาจอธิปไตยของปวงชนไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ แสดงความคิดเห็น ประกอบอาชีพ หรือทำกิจกรรมใดๆ ภายใต้กฎหมายของรัฐ เพื่อรักษาชื่อเสียง เกียรติยศ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ผู้เขียนบทความได้สรุปกรอบแนวคิดการแก้ไขปัญหาของภาครัฐต่อประชาชนตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือสามารถประมวลความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพัฒนาประชาธิปไตยภาคประชาชนเข้มแข็งและยั่งยืนไว้ดังนี้

ภาพแสดงการแก้ไข้ปัญหาของภาครัฐต่อประชาชนตามแนวคิดประชาสังคม/ประชาคม และแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือสามารถประมวลความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพัฒนา ประชาธิปไตยภาคประชาชนเข้มแข็งและยั่งยืน (พัฒนาโดย ชนาธิป ศรีโท)

บทสรุป

อย่างไรก็ตามทั้งแนวคิดประชาคมและแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือทั้งสองอย่างนี้จักเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนเจ้าของประเทศ เนื่องจากต่างฝ่ายต่างมีความเกื้อกูลต่อกัน ประชาชนเป็นเสียงสะท้อนปัญหา ภาครัฐเป็นนำปัญหาไปวิเคราะห์และหาทางแก้ไข้ปัญหา โดยที่ภาครัฐมีอำนาจ กฎหมาย งบประมาณ บุคลากรภาครัฐเป็นเครื่องมือแก้ไข้ปัญหา ส่วนประชาชนผู้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบนั้นเป็นผู้ประเมินผลงานของภาครัฐว่าคุ้มค่ากับทรัพยากรของประเทศที่เสียไปกับการทำงานของภาครัฐหรือไม่ ผลงานการแก้ไข้ปัญหาประเทศของภาครัฐเท่านั้นจะเป็นเครื่องพิสูจน์ต่อสายตาประชาชน

บรรณานุกรม

พัชรี สีโรรส, การเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) http://www.imageplus.co.th/demo/file_attach/other/08-12-30-3VPQE.pdf.สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559.

วีรบูรณ์ วิสารทสกุล, ชวนถกประเด็นต่างๆ ในกระบวนการประชาธิปไตยที่ใช้วิจารณ์. es.slideshare.net/weeraboon/ss-14633595 สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559

สตีธร ธนานิธิโชติ, บทวิจารณ์หนังสือ Gutmann, Amy, and Dennis Thompson. Why Deliberative Democracy? Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2004. http://www.kpi.ac.th/kpith/index.php?option=com_content&task=view&id=561 สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2559.

ประชาคม : การสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน http://www.elearning.msu.ac.th/open-course/0701501/Unit01/un01_07.htm สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2560.

สภาพลเมือง : ประชาธิปไตยปรึกษาหารือของทุกคน เมื่อ 11 มกราคม 2560